

GÖRME REHABİLİTASYONUNA BÜTÜNCÜL BAKIŞ

Editör Yardımcıları
Esma ÖZKAN
Güleser GÜNEY YILMAZ

Hipokrat
Yayıncılık

© 2025 GÖRME REHABİLİTASYONUNA BÜTÜNCÜL BAKIŞ

ISBN: 978-625-6169-41-8

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editör

Esra AKI

Editör Yardımcıları

Esmâ ÖZKAN

Güleser GÜNEY YILMAZ

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağ. San. Tic. A.Ş.

1250 Cadde No: 25 Ostim OSB Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

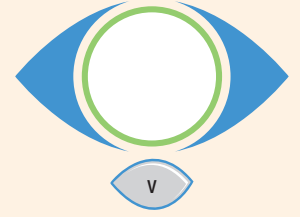
Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Bir kelebeğin kanadında saklı dönüşüm...

Önsöz

Görmek, yaşamı anlamlandırmanın en temel yollarından biridir. Ancak görme yetisi kısıtlandığında, bireyin yalnızca çevresel algısı değil, aynı zamanda hayatla kurduğu bağ da derinden etkilenir. İşte bu noktada, görme rehabilitasyonu, bireylerin yaşam kalitesini yeniden inşa eden, onları hayata kazandıran ve umutlarını yeşerten bir köprü haline gelir.

Görme Rehabilitasyonuna Bütüncül Bakış kitabı yalnızca akademik bir kaynak değil, aynı zamanda bu alanda çalışan profesyoneller, az gören bireyler ve onların aileleri için bir rehber niteliğindedir. Kitapta, bilimsel temellerden günlük yaşama, teknolojik yeniliklerden psikososyal destek yöntemlerine kadar geniş bir yelpazede konular yer almaktadır.

Az gören bireylerin yaşadığı zorluklara ve bu zorlukların üstesinden gelmek için gösterdikleri çabaya şahit olmak, bana yalnızca bir akademisyen olarak değil, bir insan olarak da çok şey öğretti. Bu kitap, kelebek etkisi metaforundan ilham alarak hazırlandı. Görme rehabilitasyonunda attığımız her küçük adım kişinin bağımsızlığına, topluma katılımına ve yaşam kalitesine dalga dalga yayılır. Her birey eşsizdir; saygıyı, anlayışı ve desteği hak eder.

Kitapta yer alan bilimsel bilgiler, yıllar içinde oluşturulan birikimlerden ve bu alandaki güncel araştırmalardan derlenmiştir. Bilim, insan hayatına değdiği ölçüde anlam kazanır ve bu kitap, bilimin insan yaşamını nasıl dönüştürebileceğinin bir kanıtıdır. Bu kitabın, görme rehabilitasyonu alanında çalışan uzmanlara, eğitimcilere ve az gören bireylerin ailelerine ışık tutmasını umuyorum. Daha da önemlisi, bu kitabın, az gören bireylerin yalnız olmadıklarını hissetmelerine ve yaşamlarını yeniden inşa etme yolculuklarında destek olmasına katkı sağlamasını diliyorum.

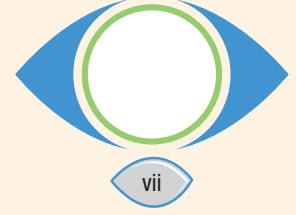
Son olarak, bu kitabın ortaya çıkmasında bana ilham veren tüm az gören bireylere, yardımcı editörlük görevini en samimi duygular ve yüksek sorumluluk bilinci ile yürüten çalışma arkadaşlarım Doç. Dr. Esma Özkan ve Doç. Dr. Güleser Güney Yılmaz'a gönülden teşekkür ederim. Beni her zaman destekleyen aileme minnetarım. Bu kitap, hepimizin ortak çabasının bir ürünü ve bu yolculuğun bir mirasıdır.

Unutmayalım; görme yetisi sınırlı olabilir, ancak yaşamın anlamını görmek için her zaman bir yol vardır.

Esra AKI

Ankara 2025

Katkıda Bulunanlar

Aleyna KAYIM, Erg.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ergoterapi AD.

Arzu DEMİRCİOĞLU KARAGÖZ, Dr. Fzt.

Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi

Ayşe TURAN, Dr.

Engelli Gaziler Derneği Bilim Danışmanı, IAPB

Ayşenur BAYSAL YİĞİT, Uzm. Erg.

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Bor Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Barkın KÖSE, Doç. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Beyza PETEKÇİ, Erg.

Gülümser Akademi

C. Cem DENK, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Anatomi AD.

Ceren DAVUTOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi

Erzurum Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Ceren DELİOĞLU, Uzm. Erg.

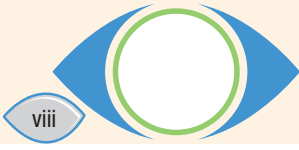
Let'Sense Ergoterapi Danışmanlık Merkezi

Damla ERGİNTÜRK ACAR, Prof. Dr.

Ankara Bilkent Şehir Hastanesi Göz Hastalıkları AD.

Dilek GÜVEN, Prof. Dr.

Acıbadem Maslak Hastanesi Göz Hastalıkları Bölümü

Ebru TURAN KIZILDOĞAN, Doç. Dr.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Ebru YILDIZ, Uzm. Erg.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Ege TEMİZKAN, Dr. Erg.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Emine Cansu GÜLER, Arş. Gör.

Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Eray KILIÇ, Dr. Fzt.

T.C. Sağlık Bakanlığı Isparta Şehir Hastanesi

Esmâ ÖZKAN, Doç. Dr.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Esra AKI, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Eşay KIRAN YENİCE, Dr. Öğr. Üyesi

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Bilkent Şehir Hastanesi Göz Hastalıkları AD.

Gülezer GÜNEY YILMAZ, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Hülya KAYIHAN, Prof. Dr.

Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Keziban TEMUÇİN, Uzm. Erg.

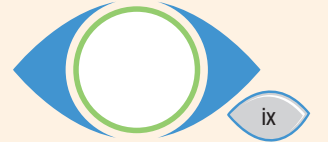
S.B.Ü. Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Mustafa CEMALİ, Dr. Öğr. Üyesi

Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Neslihan FIRAT, Uzm. Fzt.

Lokman Hekim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Nilgün BEK, Prof. Dr.

Lokman Hekim Üniversitesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

Orkun Tahir ARAN, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Pınar ALTIAYLIK ÖZER, Prof. Dr.

Atılım Üniversitesi Tıp Fakültesi Göz Hastalıkları AD.

Sedef ŞAHİN, Doç. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

Seval CEVHER EYLEN, Uzm. Erg.

Başakşehir Çam Sakura Şehir Hastanesi Ergoterapi Bölümü

Songül Atasavun UYSAL, Prof. Dr.

Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi

Tarık DEMİROK, Dr. Fzt.

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

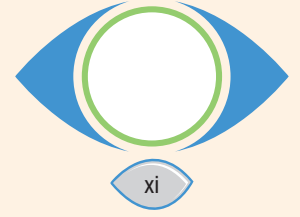
Zeynep ÇELİK TURAN, Uzm. Erg.

Brunel University London London School of Occupational Therapy

Zeynep KOLİT, Dr. Öğr. Üyesi

Lokman Hekim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü

İçindekiler

Bölüm 1

Dünyada ve Türkiye’de Az Gören Rehabilitasyonunun Dünü, Bugünü, Yarını..... 1

ESRA AKI

Dünyada Dün.....	1
Türkiye’de Dün	5
Günümüzde Az Gören Rehabilitasyonu: Uygulamalar ve Disiplinlerarası Yaklaşım.....	6
Geleceğe Bakış: Türkiye’de Az Gören Rehabilitasyonunun Yönelimi	7

Bölüm 2

Görme Anatomisi ve Nörofizyolojisi.....13

C. CEM DENK

Görme Duyusu, Gözün Anatomisi	13
Görmenin Fizyolojisi	28

Bölüm 3

İşlevsel Görme31

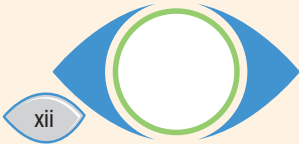
ESRA AKI

Görsel Fonksiyon ve İşlevsel Görme Arasındaki Fark.....	31
İşlevsel Görmenin Değerlendirilmesi	32
Değerlendirmede Karşılaşılan Zorluklar ve Gelişmeler	33
İşlevsel Görmeyi Etkileyen Faktörler	34
İşlevsel Görmenin Nörofizyolojik Temelleri.....	35
İşlevsel Görmenin Günlük Yaşam ve Rehabilitasyondaki Önemi	36
İşlevsel Görme Değerlendirmesinde Son Gelişmeler	36

Bölüm 4

Az Görme Tanımı, Prevelansı ve Epidemiyolojisi39

EŞAY KIRAN YENİCE • PINAR ALTIAYLIK ÖZER

Bölüm 5**Az Görmeye Yol Açan Durumlar ve Tıbbi Tanılama Süreçleri, Tedavide Tıbbi Yaklaşımlar.....43****DAMLA ERGİNTÜRK ACAR**

Tanışma.....	44
Rezidüel Görsel İşlevlerin Değerlendirilmesi	44
Rezidüel İşlevsel Görmenin Değerlendirilmesi	44
Girişim ve Öneriler	45
Rezidüel Becerilerin Geliştirilmesi İçin Görme Rehabilitasyon Tedavisi	47

Bölüm 6**Az Gören Rehabilitasyonunda Çok Disiplinli Çalışma Ekibi.....49****AYŞENUR BAYSAL YİĞİT**

Az Gören Rehabilitasyonunun Temel Amaçları ve Kapsamı.....	50
Çok Disiplinli Ekip: Roller ve Sorumlulukları.....	50
Ekip Modelleri.....	52
Toplum Sağlığı Çalışanları Arasındaki Bilgi Eksiklikleri.....	55

Bölüm 7**Az Gören Bireylerde Oryantasyon ve Mobilite59****ARZU DEMİRCİOĞLU KARAGÖZ • SONGÜL ATASAVUN UYSAL**

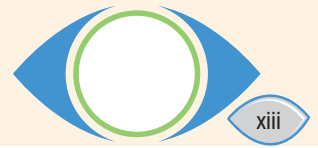
Oryantasyon ve Mobilite.....	60
Oryantasyon ve Mobilitede Terapistlerin Rol ve Sorumlulukları	61
Oryantasyon ve Mobilite Değerlendirme Teknikleri	64
Oryantasyon ve Mobilite Rehabilitasyon Teknikleri.....	65

Bölüm 8**Az Gören Bireylerde Katılım69****ZEYNEP KOLİT • SEDEF ŞAHİN**

Katılımın Önemi	69
Az Görmenin Katılımla İlişkisi	69
Az Gören Bireylerde Karşılaşılan Katılım Zorlukları.....	70
Ergoterapinin Katılımda Rolü.....	72

Bölüm 9**Görme Engeli Olan Bireylerde Postural Değişimler81****NESLİHAN FIRAT • NİLGÜN BEK**

Görme Sisteminin Yapısı ve İşleyişi.....	81
Görme Sistemi ve Diğer Duyu Sistemleri Arasındaki İlişki	82

Postural Kontrol ve Görme Sistemi	84
Postür ve Görme Engeli	86

Bölüm 10

Az Görme Rehabilitasyonunda Okupasyonel Performans Alanlarının Değerlendirilmesi	91
---	-----------

EBRU YILDIZ

Okupasyonel Performans	91
Okupasyonel Performans Alanlarının Değerlendirilmesi	95

Bölüm 11

Az Gören Rehabilitasyonunun Psikososyal Boyutu	103
---	------------

ESMA ÖZKAN

Az Görmenin Psikososyal Etkileri	103
Psikososyal İhtiyaçların Değerlendirilmesi	107
Az Gören Rehabilitasyonunda Psikososyal Refahı Artırmaya Yönelik Yaklaşımlar	108

Bölüm 12

Az Görme Rehabilitasyonunda Kognitif Becerilerin Değerlendirilmesi	115
--	------------

GÜLESER GÜNEY YILMAZ

Az Görmeye Kognitif Beceri Değerlendirmesinin Rolü	115
Kognitif Becerilerin Değerlendirilmesi	117
Yaygın Standartlaştırılmış Değerlendirmeler	120

Bölüm 13

Az Gören Rehabilitasyonunda Görsel Algı-Motor Becerilerin Değerlendirilmesi	129
--	------------

EMİNE CANSU GÜLER • BARKIN KÖSE

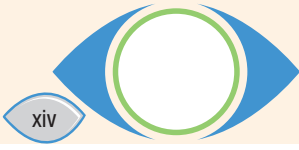
Görsel Algının Gelişimi	129
Motor Becerilerin Gelişimi	130
Değerlendirme	132

Bölüm 14

Serebral Görme Bozukluklarında Kullanılan İşlevsellik Değerlendirmeleri	141
--	------------

ERAY KILIÇ

Çocukluk Çağı Serebral Görme Bozukluğunda Kullanılan İşlevsellik Değerlendirmeleri	142
Yetişkinlerde Serebral Görme Bozukluğunda Kullanılan İşlevsellik Değerlendirmeleri	146

Bölüm 15

Görme Rehabilitasyonunda En Zor Vakalar ve Gelişen Teknoloji Sonucu Transformatif Rehabilitasyon149

AYŞE TURAN

Transformatif Rehabilitasyon Temel İlkeleri 155

Bölüm 16

Az Görme Rehabilitasyonunda Ergoterapi Modelleri ile Kognitif Eğitim ..159

ZEYNEP ÇELİK TURAN

Az Görme, İşlevsel Görme ve Ergoterapi 159

Az Görme Özelinde Geliştirilen Ergoterapi Modelleri 160

Diğer Meslek Grupları Tarafından Geliştirilen Modeller 167

Az Görme Modelleri ve Kognitif Eğitim 169

Diğer Ergoterapi Modelleri ve Kognitif Eğitim 171

Bölüm 17

Az Gören Bireylerde Çoklu Duyusal Yaklaşımlar177

GÜLESER GÜNEY YILMAZ

Görsel Yetersizliğin Duyusal ve Nörogelişimsel Etkileri 177

Çoklu Duyusal Yaklaşımların Kuramsal Temelleri 179

Az Gören Bireyler İçin Çoklu Duyusal Müdahale Yaklaşımları 180

Eğitim Ortamlarında Çoklu Duyusal Yaklaşımlar 183

Az Gören Erişkin ve Geriatrik Bireylere Yönelik Çoklu Duyusal Uygulamalar 184

Bölüm 18

Az Görenlerde Bağımsız Yaşam Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Yaklaşımlar189

KEZİBAN TEMUÇİN

Duyusal Stratejiler ve Cihazlar 191

Çevresel Stratejiler 193

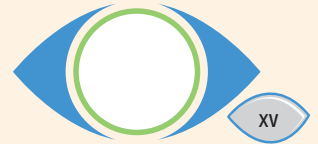
Beceriklilik: Günlük Yaşamda Yaratıcılık ve Uyum Sağlama 194

Okuma 196

Yazma 197

Sürüş 198

Oryantasyon ve Mobilite 199

Bölüm 19

Az Gören Rehabilitasyonunda Üretkenlik Aktivitelerine Yönelik Yaklaşımlar203

EGE TEMİZKAN

Üretkenlik Aktivitelerinin Önemi	203
Az Gören Bireylerde Üretkenlik Aktivitelerinin Etkilenimi	204
Az Gören Bireylerde Mesleki Rehabilitasyon Yaklaşımları	206

Bölüm 20

Az Gören Rehabilitasyonunda Serbest Zaman Aktivitelerine Yönelik Yaklaşımlar217

ALEYNA KAYIM • ESRA AKI

Serbest Zaman Aktiviteleri	218
Serbest Zamanın ICF ile ilişkisi	218
Fiziksel Aktivitelere Katılımın Sınırlılıkları	218
Oryantasyon Zorlukları	219
Sosyal Katılım Düzeyindeki Kısıtlamalar	219
Ergoterapi Perspektifinde Serbest Zaman Aktivitelerinin Önemi	219
Az Gören Bireyler için Serbest Zaman Aktiviteleri ve Önemi	220
Serbest Zaman Kavramı ve Az Gören Bireylerde Yaşamsal Sürece Etkisi	220
Az Gören Bireylerde Serbest Zaman Aktivite Alanlarının Paternleri	220
Temel Değerlendirme Yöntemleri	223
Az Gören Bireylerde Serbest Zaman Aktiviteleri için Güncel Müdahale Yaklaşımları	225
Serbest Zaman Aktivitelerinin Terapötik Hedeflerle Entegrasyonu	228

Bölüm 21

Az Görme Rehabilitasyonunda Çevre: Değerlendirme ve Düzenleme231

TARIK DEMİROK

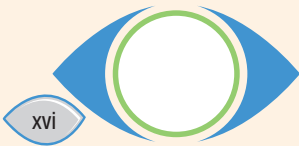
Görsel Çevresel Özellikler	231
Görsel Karmaşıklık ve Hareket	238

Bölüm 22

Az Gören Çocuklarda Akademik Beceri Değerlendirmeleri ve Ergoterapi Yaklaşımları241

BEYZA PETEKÇİ • GÜLESER GÜNEY YILMAZ

Az Gören Çocuklarda Okuma Becerileri	241
Yazı Yazma	249
Çevresel Düzenlemeler	252
Yardımcı Teknoloji Kullanımı	253

Bölüm 23

Az Gören Çocuklar İçin Ergoterapi Bakışı İle Uygulama Örnekleri259

CEREN DELİOĞLU

Kortikal Görme Bozukluğunda Ergoterapi Uygulama Örneği	259
Optik Sinir Hipoplazisinde Ergoterapi Uygulama Örneği	264
Ambliyopide Ergoterapi Uygulama Örneği.....	268

Bölüm 24

Az Gören Erişkin ve Yaşlı Bireylerde Ergoterapi ve Rehabilitasyon.....275

HÜLYA KAYIHAN

Değerlendirme	279
Müdahale Yaklaşımları	280
Az Gören Engellilerde Ergoterapinin Kavramsal Modeli	284

Bölüm 25

Görme Kaybı ve Onkoloji: Ergoterapi Müdahale Alanları291

CEREN DAVUTOĞLU

Onkolojide Görme Kaybının Nedenleri	291
Kanser Atlamış Bireylerde Uzun Dönemli Göz Komplikasyonları	295
Onkolojide Görme Kaybı ve Ergoterapi.....	295

Bölüm 26

Az Gören Yardımcı Araçları303

MUSTAFA CEMALİ

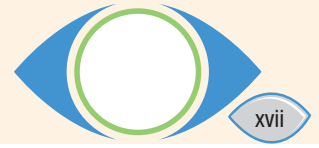
Optik Görme Yardımcıları.....	304
Optik Olmayan Az Görme Yardımcıları.....	317

Bölüm 27

Görsel Protezler ve Rehabilitasyon Süreçleri335

DİLEK GÜVEN • SEVAL CEVHER EYLEN

Tanım	335
Retinal Protezler	339
Epiretinal Protezler.....	340
Subretinal Protezler	342
Suprakoroidal Protezler.....	342

İntraskleral Protezler	343
Optik Sinir Protezi	343
Kortikal Görsel Protezler	343
ARGUS II Epiretinal Protez İmplantasyonu ve Rehabilitasyon Süreci	345
Görsel Protezlerin Etkinliğinin Değerlendirilmesi	352

Bölüm 28

Göz Protezleri.....357

EBRU TURAN KIZILDOĞAN

Göz Protezinin Tarihçesi	357
Göz Kaybının Etiyolojisi	358
Göz Protezi Çeşitleri	362
Kişiyeye Özel Akrilik Göz Protezi Yapım Aşamaları	364
Göz Protezlerin Komplikasyonları	366

Bölüm 29

Az Görenlerde Sürücü Rehabilitasyonu369

ORKUN TAHİR ARAN

Sürüş İçin Az Görmenin Tanımlanması	370
Sürüş Yönetmelikleri ve Ehliyet Standartları	371
Görme Bozukluklarının Sürüş Üzerindeki İşlevsel Etkisi	374
Kapsamlı Az Görme Sürücü Rehabilitasyonu Programları	376
Güvenlik Sonuçları ve Uzun Vadeli Sürüş Başarısı	382
Etik Hususlar ve Psikososyal Etkiler	384
Araştırma Sınırları ve Gelecekteki Eğilimler	386

Bölüm 30

Az Görme Rehabilitasyonunda Teknoloji Kullanımı.....393

TARİK DEMİROK

Teknolojik Yardımcılar	393
Yardımcı Teknolojilerin Sağladığı Avantajlar	396
Yardımcı Teknoloji Kullanımındaki Zorluklar	397

